

تاریخ تحلیلی اسلام

از بعثت تا غیبت

دکتر غلامحسین زرگری نژاد

تهران

۱۳۸۶

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

زرگری نژاد، غلامحسین
تاریخ تحلیلی اسلام: از بعثت تا غیبت / غلامحسین زرگری نژاد. — تهران: سازمان مطالعه
و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)؛ ۱۳۸۶.
هفت، ۲۰۴ ص. — («سمت»؛ ۱۱۰۵: تاریخ؛ ۳۱)
ISBN 978-964-530-176-5
بها: ۱۷۰۰۰ ریال.

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
عنوان انگلیسی: G. H. Zargari Nezhad. Analytic History of Islam:
From Be'that to Qalbat.

کتابنامه: ص. ۱۹۲-۱۹۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.
۱. محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت — ۱۱ق. ۲. اسلام — تاریخ.
الف. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت). ب. عنوان.
۱۸ ت ۳۵ ز/ ۱۴ BP
۲۹۷/۹۱۲
۱۰۸۱۳۶۵
کتابخانه ملی ایران

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

تاریخ تحلیلی اسلام: از بعثت تا غیبت

دکتر غلامحسین زرگری نژاد (دانشیار گروه تاریخ دانشگاه تهران)

چاپ اول: تابستان ۱۳۸۶

تعداد: ۳۰۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

قیمت: ۱۷۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و عوامل
توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

آدرس ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبروی بمب گاز، کدپستی ۱۴۶۳۴، تلفن ۰۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samLac.ir

info@samLac.ir

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و جز اینها برای «سمت» محفوظ
است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

سخن «سمت»

یکی از اهداف مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر، مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبنایی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبنایی و مسائل این علوم است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می کرد که سازمانی مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۶۳/۱۲/۷ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را که به اختصار «سمت» نامیده می شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسوز، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در هر کدام از رشته های علوم انسانی به تألیف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب نظران پوشیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن، باید به تدریج و پس از انتقادهای و یادآوریهای پیاپی ارباب نظر به دست آید و انتظار دارد که این بزرگواران از این همکاری دریغ نورزند. کتاب حاضر برای دانشجویان رشته تاریخ در مقطع کارشناسی به عنوان منبع اصلی درس «تاریخ اسلام» به ارزش ۲ واحد منظور شده است. امید است که علاوه بر جامعه دانشگاهی، کلیه علاقه مندان نیز از آن بهره مند شوند.

از استادان و صاحب نظران ارجمند تقاضا می شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در جهت اصلاح کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	درآمد
۵	بخش اول: پیامبر از تولد تا بعثت
۵	تولد پیامبر
۱۰	ازدواج با خدیجه
۱۲	شالوده‌های بعثت
۱۷	از دعوت پنهانی تا دعوت علنی
۱۹	تشدید شکنجه و آزار مسلمانان بی‌پناه مکی
۲۱	هجرت به حبشه، مبنای و هدفها
۲۳	سه سال صبروری اعتقادی و تعصب عشیره‌ای در شعب ابیطالب
۲۷	درگذشت ابوطالب. رکود دعوت در مکه
۲۹	هجرت استراتژی نجات دعوت از بن‌بست
۳۳	بخش دوم: اسلام در دوره مدنی
۳۳	تلاش برای همزیستی و تشکیل امت واحده در یشرب
۳۶	عزیمت به سوی عدالت و ستیز با انباشت ثروت و نابرابری مالی
۴۰	سرایا و غزوات، مبنای ستیز قریش با دولت مدینه
۴۸	آسیبهای شرایط آرامش و تعالیم پیامبر
۵۰	ازدواج خجسته با اندیشه آزادی اسیران
۵۱	شکوه خویشتن‌داری در برابر تهمت و عدالت در مجازات
۵۳	سلوک پیامبرانه و تحقیر رفتارهای شاهانه
۵۶	از فتح مبین تا تسلیم مکه
۵۷	نگرانی خیبریان و بنی‌غطفان و اتحاد علیه مدینه
۵۹	فتح مکه، گذشت در اوج اقتدار

۶۱	پیامبر در واپسین سالهای عصر مدنی
۶۱	ایرانیان یمن نخستین مسلمانان غیرعرب
۶۲	آخرین گفتگوها و توصیه‌ها به مسلمانان در واپسین حج (حجۃ‌الوداع)
۶۵	در راه بازگشت به مدینه
۶۷	بیماری و سفر به سوی رفیق اعلی
۷۰	بخش سوم: از خلافت نبوی تا سلطنت اموی
۷۰	عصر خلافت خلیفه اول
۷۳	عصیانهای گسترده و مقاومت و ارتداد در برابر دولت مدینه
۷۷	مقدمات فتح، خالد به سوی مرزهای ایران
۷۹	فتوح شامات در عصر خلیفه اول
۸۱	عصر خلافت خلیفه دوم
۸۲	استمرار فتوح سوریه و ایران
۸۳	سقوط امپراتوری ساسانی
۹۵	قواعد نوین در تقسیم ثروت و غنیمت
۱۰۰	تولد شهرهای کوفه و بصره، نخستین گرایشها به علویان در میان موالی
۱۰۲	قتل خلیفه دوم
۱۰۳	خلافت عثمان، شورشها و مباحی
۱۰۹	شورشها و قتل خلیفه سوم
۱۱۴	خلافت علوی و تلاش برای تجدید عدالت نبوی
۱۲۱	علی در غم آوردگاه جمل
۱۲۴	عراق، تضادها و تذبذبها
۱۳۰	ظهور خوارج
۱۳۵	کوفیان بر کرانه تذبذب و خواری
۱۳۸	بیعت با امام حسن (ع)، تذبذبها و خیانتها
۱۴۲	بخش چهارم: از سلطنت معاویه تا ظهور عباسیان
۱۴۲	عصر معاویه و یزید
۱۴۷	یزید در مسند سلطنت اموی

۱۴۹	نهضت حسینی، شالوده‌ها و هدفها
۱۵۲	شالوده‌های ایدئولوژیک قیام کربلا
۱۵۵	مرگ یزید، هشجاری امام سجاد در دوره فتنه و آشوب
۱۶۰	مختار با خیانت اشراف القبایل عراق در کام زبیریان
۱۶۳	سیمای کوفیان در قیام زید بن علی بن حسین
۱۶۶	بخش پنجم: از تکوین فرمانروایی عباسی تا غیبت کبری
۱۶۶	تکوین خلافت عباسی
۱۶۹	عباسیان، بازی با ایرانیان و سرکوب علویان
۱۷۲	تحولات فکری و اعتقادی دنیای اسلام
۱۷۶	تأسیس مکتب جعفری و رسالتهای اساسی امام صادق (ع)
۱۷۸	از خلافت سفاح (خونریز) تا جنگ قدرت در میان پسران هارون الرشید
۱۸۳	شهادت هفتمین امام شیعه
۱۸۴	جنگ قدرت در میان امین و مأمون
۱۸۷	دوره تعقیب و نظارت دائمی بر ائمه شیعه و غیبت قائم عدالت
۱۹۲	منابع و مآخذ
۱۹۷	فهرست اعلام